

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Micha Hallberg

Juridiskt kön och identitetshandlingar

- En queerteoretisk analys

LAGF03 Rättsvetenskaplig uppsats

Kandidatuppsats på juristprogrammet
15 högskolepoäng

Handledare: Emma Ahlm

Termin: HT 2018

Innehåll

SUMMARY	1
SAMMANFATTNING	2
FÖRKORTNINGAR	3
1 INLEDNING	4
1.1 Syfte och frågeställningar	5
1.2 Avgränsningar	5
1.3 Material	6
1.4 Begrepp	6
1.5 Disposition	7
2 RÄTTSDOGMATISK METOD	8
2.1 Rättsdogmatisk metod i svensk rätt	8
2.2 EU-rättslig metod	9
3 QUEERTEORI, NORMER OCH MAKT	10
4 FORSKNINGSLÄGE	13
4.1 Trans	13
4.2 Intersex	14
4.3 Juridiskt kön	15
5 GÄLLANDE RÄTT	17
5.1 Juridiskt kön	17

5.2	Pass	17
5.3	Körkort	19
6	ANALYS	21
6.1	Trans, intersex och könsöverskridande uttryck	21
6.2	Juridiskt kön som verktyg för maktutövning	23
7	SLUTSATS	25
	KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	26

Summary

The purpose of this essay is to study the law on legal gender and two kinds of identity documents – driving licenses and passports – and to analyse this law using queer theory. My theoretical framework revolves around the heterosexual matrix, performativity, and power, and with them I describe how the legal gender's presence can affect transgender people, persons with intersex variations, and other persons with gender non-conforming expressions.

Legal gender is something we are assigned at birth and those of us who know what we are looking for can see it in someone's personal number. On the driving licenses that is the way to see someone's legal gender, while it is marked with either "M/M" or "K/F" in the passports. There is a risk to show one's identity documents for those whose outer appearance do not match their legal gender, and that means that they must adjust according to the gender norms to minimise that risk. The legal gender in itself contributes to a worse quality of life in some groups; something that might be remedied somewhat by introducing a third legal gender.

In the future, however, we should abolish the legal gender altogether, as it is a part of maintaining the gender norms.

Sammanfattning

Syftet med den här uppsatsen är att utreda gällande rätt angående juridiskt kön och två typer av identitetshandlingar – körkort och pass – samt att analysera gällande rätt ur ett queerteoretiskt perspektiv. Med en teoretisk utgångspunkt i den heterosexuella matrisen, performativitet och makt redogör jag för hur det juridiska könets förekomst i körkort och pass kan påverka transpersoner, personer med intersexvariationer och andra personer med könsöverskridande uttryck.

Juridiskt kön är något vi blir tilldelade när vi föds och det syns i personnumret för den som vet vad den letar efter. I körkortet är det personnumret vi ser det juridiska könet på, medan det juridiska könet i passet är markerat med antingen ”M/M” eller ”K/F”. För de grupper vilkas yttre inte stämmer överens med det juridiska könet innebär det en risk att visa upp sitt identitetskort, något som innebär att de måste anpassa sig till de könsnormer som finns för att minimera den risken. Även det juridiska könet i sig bidrar till sämre livskvalitet hos vissa grupper, vilket skulle kunna avhjälpas något av att införa ett tredje juridiskt kön.

I framtiden bör vi dock avskaffa det juridiska könet, eftersom det bidrar till att upprätthålla heteronormen och de förväntningar som kopplas till könen.

Förkortningar

Bet.	Betänkande
FEUF	Fördraget om Europeiska Unionens funktionssätt
ICAO	International Civil Aviation Organization
RF	Regeringsform (1974:152)
RFSL	Riksförbundet för homosexuellas, bisexuellas, transpersoners och queeras rättigheter
SOU	Statens offentliga utredningar
TFSF	Transportstyrelsens föreskrifter om körkortets utformning och innehåll

1 Inledning

I augusti 2018 skickade regeringen ett lagförslag på remiss till lagrådet.¹ Förslaget föreslås träda i kraft den 1 juli 2019 och går ut på att separera det juridiska könet och det medicinska könet i svensk lag, något som forskare menar är nödvändigt för att bli av med den patologisering av transpersoner som kravet på medicinsk undersökning är.² Det juridiska könet kommer dock fortfarande att vara binärt i svensk rätt. Med det menas att det bara kommer att finnas två juridiska kön: kvinna och man. Utredningen som föregick lagförslaget hade i uppdrag att utreda transpersoners levnadsvillkor och ge förslag på hur dessa kan förbättras.³ Utredningen föreslog åt regeringen att tillsätta en utredning om möjligheten av att införa ett tredje juridiskt kön,⁴ något som den ledande forskningen i transmedicin i Sverige stöder eftersom det förmodligen skulle förbättra livskvaliteten för transpersoner i Sverige.⁵

Enligt SVT var en majoritet av den förra sammansättningen av riksdagen för att utreda frågan om införande av ett tredje juridiskt kön.⁶ Konstitutionsutskottet sade dock nej till motioner om att utreda frågan med hänvisning till att dagens personnummer inte är utvecklade för fler än två juridiska kön, och att personnummersystemet behöver utredas först.⁷

Utredningen föreslog också att regeringen skulle låta Polisen utreda hur vi kan introducera könsmarkören X i svenska pass,⁸ något som jag själv

¹ Lagrådsremiss (2018): Vissa kirurgiska ingrepp i könsorganen och ändring av det kön som framgår av folkbokföringen.

² Spade, 2015; Dunne, 2015.

³ SOU 2017:92, s. 21.

⁴ SOU 2017:92, s. 23.

⁵ Zeluf et al., 2016, s. 14.

⁶ Renman, ”En majoritet av riksdagen vill utreda frågan om ett tredje juridiskt kön”, Sveriges Television, 2018-01-18.

⁷ bet. 2017/18:KU34, s. 24.

⁸ SOU 2017:92, s. 24.

skulle välkomna eftersom jag tillhör den grupp av människor som varken identifierar sig som kvinna eller man.

1.1 Syfte och frågeställningar

Beroende på vem du är kan det finnas flera situationer där ditt juridiska kön påverkar ditt liv. Du kanske inte klär eller betar dig normativt, vilket kan innebära problem när du ska identifiera dig. Du kanske har blivit opererad på som barn därför att normen säger att pojkar har en viss typ av könsorgan och flickor har en annan och att könsorgan som inte riktigt är enligt normen behöver ”fixas”. Du kanske inte identifierar dig med ditt juridiska kön, eller det kön du blev tilldelad vid födseln. Oavsett vad kan det vara ett problem att det bara finns två juridiska kön, och det kan vara ett problem att du måste förhålla dig till ditt juridiska kön när du visar upp din legitimation. Syftet med den här uppsatsen är att undersöka just den här problematiken. Jag kommer att utreda vilka regleringar det är som gäller för juridiskt kön och för könsmarkören i körkort och pass och sedan analysera regleringarna ur ett queerteoretiskt perspektiv.

Frågorna jag kommer att ställa materialet är:

- Vad är juridiskt kön och hur syns det i svenska pass och svenska körkort?
- Hur kan det juridiska könet och könsmarkören i svenska pass och svenska körkort analyseras ur ett queerteoretiskt perspektiv?

1.2 Avgränsningar

När det gäller identitetshandlingar har jag valt att avgränsa mig till svenska körkort och svenska ordinarie pass. Anledningen till att jag har valt just de här två typerna av identitetshandlingar är för att de har olika sätt att markera kön på, vilket innebär att jag kan diskutera eventuella skillnader och likheter.

Vidare har jag valt att avgränsa mig när det gäller lagstiftningen kring juridiskt kön. Juridiskt kön syns både i personnummer och i

samordningsnummer, men utformningen av dessa nummer är snarlika och i den här uppsatsen har jag valt att hålla mig till personnummer.⁹

1.3 Material

Det material jag har valt att studera för att utröna gällande rätt är till viss del svenskt juridiskt material som lagar och förarbeten, till viss del internationellt juridiskt material som EU-förordningar och FN-dokument.

Till stor del är det här dock en teoretiskt tung uppsats och majoriteten av materialet jag har valt att använda är vetenskapliga texter och böcker. Till mitt teoretiska perspektiv har jag positionerat mig med Fanny Ambjörnsson och Dean Spade.

1.4 Begrepp

Begreppsdefinitionerna bygger på hur RFSL definierar begreppen på sin hemsida.¹⁰

Binär transperson: en transperson som är kvinna eller man.

Dyadisk person: en person som inte har en intersexvariation.

Ickebinär transperson: en transperson som inte enbart är kvinna eller man, varken är kvinna eller man, eller är både kvinna och man.

Inneboende kön: det kön en person känner sig som. Jag väljer att använda det här begreppet i stället för könsidentitet eftersom könsidentitet kan ge intrycket att det handlar om ett val, vilket det inte gör.

Juridiskt kön: könet som finns registrerat i folkbokföringen.

Könsbekräftande vård: vård som syftar till att bland annat ändra kroppen så att den stämmer mer överens med ens inneboende kön.

Person med intersexvariation: en person som är född med en atypisk könsutveckling. Det finns ett flertal olika tillstånd.

Tilldelat kön: det kön en person blivit tilldelad vid födseln.

⁹ 18a § folkbokföringslagen (1991:481).

¹⁰ RFSL, *Begreppsordlista*, <https://www.rfsl.se/hbtq-fakta/hbtq/begreppsordlista/> (hämtad 2019-01-08).

Transperson: en person som inte endast eller inte alls identifierar sig med det kön hen blev tilldelad vid födseln.

1.5 Disposition

Upplägget för uppsatsen är som så att jag börjar med att gå igenom hur jag använder mig av rättsdogmatisk metod i avsnitt 2. Därefter beskriver jag den version av queerteori jag kommer att använda mig av för att analysera gällande rätt (avsnitt 3). I avsnitt 4 går jag igenom forskningsläget, och i kapitel 5 reder jag ut vad gällande rätt är i det här fallet. Analysen finner vi i kapitel 6, och anledningen till att jag har valt att ha den separat till skillnad från att väva in den i kapitel 5 är för att teorin kan vara ganska massiv. Min förhoppning är att den här uppdelningen gör uppsatsen enklare att läsa och förstå. Kapitel 7 innehåller uppsatsens slutsats.

2 Rättsdogmatisk metod

I och med att jag vill analysera gällande rätt är första steget att utröna gällande rätt. För detta krävs att jag använder en rättsdogmatisk metod. Då mycket av svensk rätt även kräver en undersökning av EU-rätten kommer jag att utöver den svenska rättsdogmatiska metoden att gå igenom den rättsdogmatiska metod som används för att utröna vad som är gällande rätt i EU.

2.1 Rättsdogmatisk metod i svensk rätt

För att utröna gällande rätt måste jag se till rättskällorna. Dessa är enligt svensk rätt lagar, rättspraxis, förarbeten och doktrin. Endast lagar och rättspraxis är officiella rättskällor, medan det är omtvistat huruvida förarbeten och doktrin kan ses som självklara rättskällor.¹¹ Lagar stiftas av riksdagen, men riksdagen kan enligt 8 kap. regeringsformen delegera viss kompetens att meddela föreskrifter till regeringen och myndigheter, och regeringen kan delegera viss kompetens att meddela föreskrifter till myndigheter. Det innebär att regeringens förordningar och myndigheters föreskrifter också ses som bindande för befolkningen. När jag nämner lagar kommer jag därmed även att syfta på förordningar och andra föreskrifter utfärdade av myndigheter.

En rättsdogmatisk undersökning börjar med att man ser till lagarnas ordalydelse och sedan hur lagarna eventuellt har tillämpats av domstolen. Om rättsläget är oklart kan man därefter gå in i förarbetena och doktrinen för att se om det finns något som tyder på att problemet bör lösas på ett visst sätt.¹² Det är på det här sättet jag har tänkt använda den svenska rättsdogmatiska metoden, och det kommer att synas i avsnitt 5. Jag kommer att börja med att gå igenom lagarnas innebörd, därefter eventuell rättspraxis.

¹¹ Kleineman, 2018, s. 28.

¹² Kleineman, 2018, s. 27-28.

Rättsläget i den här uppsatsen är ganska tydligt och jag håller mig nästan bara till lagstiftningen, men jag kommer även att använda mig av ett förarbete.

Något som kan diskuteras är hur rättsdogmatiken kan förhålla sig objektiv. I många fall kommer en rättsutredning till en fråga som är svårlöst, och hur frågan ska lösas kan det finnas många åsikter om. Vissa anser att rättsdogmatiken endast ska användas till att utröna gällande rätt såsom den med stor säkerhet är, medan andra anser att det går att välja argument så länge det sker med transparens.¹³ Jag är av den åsikten att ingenting egentligen är objektivt, och att det enda sättet en person kan komma nära objektivitet är genom att vara medveten om sina fördomar och ideologiska hållningar. I ett vetenskapligt sammanhang innebär det att forskaren måste vara transparent i sin argumentation och redovisa för sina underliggande åsikter.

2.2 EU-rättslig metod

En av de stora skillnaderna mellan tolkning av svensk rätt och tolkning av EU-rätt är att i EU-rätt ges sällan förarbeten så stor betydelse. I stället har EU-domstolen en stor makt, och enligt Jane Reichel är det den som i många fall driver fram utvecklingen. Detta har dock kritiserats, speciellt domstolens sätt att använda sig av de allmänna rättsprinciperna.¹⁴

I och med att EU-rätten tolkas både i nationella domstolar och i EU-domstolen kan den såklart få olika betydelser beroende på vilken domstol det är som dömer. Ett svenskt exempel är hur principen om *ne bis in idem* hanterades rörande skattetillägg och skattebrott, där HD ansåg att principen inte var tillämplig medan EU-domstolen – efter hänvisande från Haparanda tingsrätt – kom fram till att principen var tillämplig. I efterhand har HD rättat sig efter EU-domstolens dom, men situationen visar på hur olika den nationella och den EU-rättsliga bedömningen kan vara.¹⁵

¹³ Kleineman, 2018, s. 37.

¹⁴ Reichel, 2018, s. 128, 131-134.

¹⁵ Reichel, 2018, s. 140-141.

3 Queerteori, normer och makt

Jag har valt att belysa juridiskt kön och könsmarkörer i identitetshandlingar ur ett queerteoretiskt perspektiv eftersom queerteori diskuterar kön på ett sådant sätt som blir relevant när vi pratar om juridiskt kön. Historiskt sett grundar sig queerteorin på poststrukturalismen, feminismen, samt den forskning på homosexualitet som inte har haft något fäste i Sverige.¹⁶ Det är därför inte speciellt förvånande att queerteorin synar olika typer av maktstrukturer. De typer av maktstrukturer som är mest intressanta är de som bildas mellan det som är norm och det som är icke-norm, eftersom queer innebär det som är icke-norm. I sammanhanget för juridikstudier och den här uppsatsen är bland annat lagen det som är norm.

De teoretiker jag har valt att använda mig av är Fanny Ambjörnsson och Dean Spade. Ambjörnsson har en mer generell ingångsport till queerteori, medan Spade fokuserar på den i förhållande till transpersoner och lagen, samt diskuterar maktförhållanden mer ingående.

Enligt Ambjörnsson menar poststrukturalismen att identitet skapas utifrån vad det inte är, det vill säga vad som skiljer det från annat. Begreppet kvinna skapas således i förhållande till exempelvis begreppen man och flicka. Hon hänvisar till Jacques Derrida som påpekar att kontexten av ett begrepp bidrar till att det här sättet att definiera begrepp innebär att begreppen hela tiden ändrar innebörd. Även Michel Foucault diskuterar skapandet av begrepp genom dikotomier och hur vi genom detta skapande delar in människor i kategorier av bra och dåliga människor. Att skapa kategorier och dela in människor i dem är en typ av maktutövning.¹⁷

Spade diskuterar också makt utifrån Foucault och skiljer på tre olika typer av makt. Det är först och främst den ”vanliga” typen som handlar om hur makt utövas genom att man tar eller kan ta bort något.¹⁸ Den andra

¹⁶ Ambjörnsson, 2016, s. 33.

¹⁷ Ambjörnsson, 2016, s. 40-41.

¹⁸ Spade, 2015, s. 52.

typen är en disciplinär makt, som har som utgångspunkt att det finns en norm som bestämmer hur människan ska vara, och att den som går utanför normen bestraffas medan den som håller sig till normen belönas. Bestrafningen kan vara alltifrån social utfrysning till sanktionerat statligt våld. Normen kring hur vi ska bete oss kommer från indelandet av människor i olika kategorier, varav vissa ses som bra och andra som dåliga eller avvikande.¹⁹ Den tredje typen av makt kallar Spade den befolkningshanterande makten. Den kännetecknas av möjligheten att kunna fördela livschanser, en typ av möjlighet att förbättra sitt liv. Det är den typen av system som bygger staten: välfärd, straffrättsliga system, och liknande. Dessa system förespråkar ofta hälsa och trygghet för den nationella befolkningen, något som Spade menar direkt innebär att befolkningen blir definierad enligt vissa egenskaper. Den som inte passar in i systemens syn på befolkningen ses därmed som ett hot mot befolkningen.²⁰

Något som Ambjörnsson tar upp är teorin om den heterosexuella matrisen. Den heterosexuella matrisen – eller heteronormativitet, som fenomenet också kallas – är ett exempel på det som Spade kallar den disciplinära makten och går ut på att det heterosexuella är normen som vi måste förhålla oss till. Först och främst förutsätts alla vara heterosexuella. Det som följer av att alla förutsätts vara heterosexuella är att alla förutsätts vara man eller kvinna, eftersom heterosexualitet är mellan en man och en kvinna. Utöver det här kräver den heterosexuella matrisen att det är tydligt att alla är antingen män eller kvinnor, eftersom det är motsättningarna mellan könen som skapar den heterosexuella spänningen. Det innebär att vi måste bete oss, klä oss, etc., som de kön vi har blivit tilldelade vid födseln.²¹ Vi måste alltså vara de könsroller som man och kvinna innebär, något som leder oss in på begreppet performativitet.

Performativitet handlar om att vi hela tiden utför handlingar för att bekräfta att vi är vårt kön och för att bekräfta att människorna runt omkring

¹⁹ Spade, 2015, s. 52-57.

²⁰ Spade, 2015, s. 57-67.

²¹ Ambjörnsson, 2016, s. 94-95.

oss är sina kön. Det här sker genom hela livet från det att vi blir tilldelade vårt kön vid födseln (eller vid ultraljudet). Performativiteten utgår från att vi har kategoriserat en person som antingen flicka eller pojke, och att vi därefter – medvetet eller omedvetet – ser på personen som det könet och behandlar personen som det könet.²² Ett exempel ur mitt eget liv är när jag var fotbollstränare för små barn (4-7 år) och kom på mig själv med att reagera olika när barnen började gråta. Min första reaktion när pojkar grät var ofta att bete mig som att det inte var så farligt och skulle du inte resa på dig och spela igen, medan när flickor grät var jag för det mesta mer förstående och frågade om de inte ville gå och sätta sig vid sidan om ett tag. Genom att bete mig på det här sättet förstärkte jag tanken att pojkar är tuffa och ska inte gråta, medan flickor är svaga och får gråta.

Genom att inse hur performativiteten påverkar heteronormativiteten – den heterosexuella matrisen – kan vi använda oss av handlingar för att förstärka icke-normativitet och försvaga normativiteten.²³ När jag insåg att jag ofta behandlade gråtande barn olika beroende på vilket kön jag trodde att de tillhörde kunde jag ändra mitt beteende. Jag såg till att oftare fråga pojkarna om de ville sätta sig vid sidan om eller gå till sina föräldrar, och jag frågade oftare flickorna om de kände att det var okej att fortsätta spela. Jag försvagade således föreställningen att pojkar inte får gråta och förstärkte att flickor är tuffa. På det sättet gav jag barnen alternativ till de stereotypa könsrollerna.

²² Ambjörnsson, 2016, s. 112-115.

²³ Ambjörnsson, 2016, s. 114-115.

4 Forskningsläge

Forskningen som är relevant för den här uppsatsen kretsar mest kring juridiskt kön i sin helhet, och i vissa fall dyker diskussioner om identitetshandlingar upp. Min uppsats bygger bland annat på forskning om transpersoner och personer med intersexvariationer, eftersom det är mot dessa grupper som rigida juridiska kön slår extra hårt. Det finns mer forskning om transpersoner än om personer med intersexvariationer, något som speglas i min egen redogörelse för forskningsläget. Slutligen har jag tagit upp forskning som fokuserar mer på juridiskt kön i sig.

4.1 Trans

Zeluf et al. genomförde 2014 en nätundersökning där transpersoner fick självrapportera mående och svara på frågor om annat relaterat. De kom bland annat fram till att ickebinära transpersoner på grund av dåliga erfarenheter av vården och på grund av att det inte finns något juridiskt könsalternativ för dem har sämre livskvalitet än binära transpersoner. Över huvud taget var juridiskt kön en faktor för dålig självrapporterad hälsa eftersom de som ville byta juridiskt kön, hade bytt juridiskt kön eller inte kunde byta juridiskt kön då rätt könsalternativ inte fanns i Sverige mådde sämre än de som inte behövde byta juridiskt kön. Dock är studien inte lika aktuell som den kunde ha varit eftersom ickebinära sedan 2014 har fått tillgång till viss könsbekräftande vård.²⁴

Peter Dunne har skrivit mycket om transrättigheter och de krav som finns i många europeiska länder att en person behöver ha en medicinsk diagnos eller ha gjort medicinska ingrepp för att få byta juridiskt kön.²⁵ Bland annat har han diskuterat vad Europadomstolens dom i AP, Garçon and Nicot v France innebär och inte innebär. Domstolen slog fast att det inte

²⁴ Zeluf et al., 2016, s. 5-10.

²⁵ Dunne, 2017a; Dunne, 2017b; Dunne, 2015.

är i sin ordning att ha ett steriliseringskrav för personer som vill byta juridiskt kön. Dunne menar dock att domstolen tydligt visar att det är en medicinsk fråga, och att den tycker att "some trans persons might need to be protected from their own poor judgment".²⁶ Enligt Dunne bidrar diagnoskravet till en bild av att transpersoner inte har full psykisk förmåga. Det har således en patologiserande effekt, och patologiseringen stigmatiserar gruppen ytterligare. Samtidigt innebär diagnoskravet att endast de personer som utsätter sig för en utredning som kan vara kränkande har en möjlighet att få sitt kön erkänt av staten. Dunne menar att nästa steg mot jämlikhet är en full självbestämmanderätt när det gäller det juridiska könet.²⁷

4.2 Intersex

Jameson Garland är en amerikansk forskare vid Uppsala universitet som fokuserar sin forskning på personer med intersexvariationer. Hans avhandling handlar om de kirurgiska ingrepp som ofta utförs på barn med intersexvariationer, rättsliga regleringar kring dessa ingrepp, vad som kan ses som samtycke till den här typen av ingrepp och vem som kan ge det samtycket. Garland jämför USA och Sverige och frågar sig hur de här ingreppen kan ses som lagliga.²⁸ Enligt Garland har en stor anledning till de kirurgiska ingreppen varit att det har funnits en föreställning om att man måste ge barnen deras "optimala kön", det vill säga att det fysiska könet måste vara samma som det tilldelade könet för att barnet inte senare ska ifrågasätta sitt kön.²⁹ Utvecklingen i dag går dock mot att barnet ska kunna samtycka till de ingrepp som görs, något som innebär att små barn definitivt inte kan utsättas för ingreppen så länge dessa endast är av kosmetisk natur. Eftersom det inte finns vetenskapliga bevis för att det skulle vara skadligt

²⁶ Dunne, 2017a, s. 499.

²⁷ Dunne, 2015, s. 28-30.

²⁸ Garland, 2016, s. 10-16.

²⁹ Garland, 2016, s. 98-101.

för barn att växa upp med en kropp som inte är normativ innebär detta att endast kirurgiska ingrepp som är medicinskt nödvändiga får utföras.³⁰

Garland går även in på att när barn med intersexvariationer har tilldelats kön så har en utgångspunkt varit att de i framtiden ska kunna ha ”penis i vagina”-sex. En penis var således tvungen att vara tillräckligt stor för att det skulle vara skönt för penisbäraren att ha vaginalt samlag, annars var det bättre om läkarna skapade en vagina som kunde rymma en penis. Enligt Garland innebär det här att läkarna inte bara tilldelade barnen kön, utan även sexualiteter. Alla barn med intersexvariationer förutsattes vara heterosexuella, vilket senare har visat sig inte stämma.³¹

4.3 Juridiskt kön

Enligt J. Michael Ryan har den offentliga identiteten en inneboende makt.³² Den offentliga identiteten ”marks the status by which one can gain, or lose, access to certain social rights, responsibilities, and privileges.”³³ Med denna utgångspunkt diskuterar han tre olika sätt att hantera juridiskt kön: krav på diagnos, tredje kön, självdeklaration.³⁴ Vidare tar han upp juridiskt kön utifrån Yogyakartaprinciperna,³⁵ som säger att identitetshandlingar bara ska ta upp relevant information och att kön inte hör till den typen av information som är relevant. Ryan diskuterar huruvida det här gör att juridiskt kön blir helt irrelevant och bör avskaffas helt och hållet, men han har själv inget svar.³⁶

Dylan Amy Davis diskuterar hur ett tredje juridiskt kön har införts i Australien och analyserar det ur ett queerteoretiskt perspektiv. Davis menar att den här tredje kategorin snarare bidrar till att förstärka den könsdikotomi

³⁰ Garland, 2016, s. 105-107.

³¹ Garland, 2016, s. 110-112.

³² Ryan, 2018, s. 3.

³³ Ryan, 2018, s. 4.

³⁴ Ryan, 2018, s. 6-11.

³⁵ En samling principer som inte är bindande för stater.

³⁶ Ryan, 2018, s. 11-13.

som finns och slår hårt mot de grupper som redan befinner sig i en utsatt situation, till exempel hemlösa och personer i fängelse. När samhället är uppdelat enligt kön – som med omklädningsrum och toaletter – märks det extra tydligt vilka som inte passar in i normen.³⁷ Davis går även in på hur identitetshandlingar hanteras i Australien och skriver att det faktum att olika identitetshandlingar hanteras på olika nivåer och av olika institutioner innebär att den som ändrar sitt juridiska kön inte kan vara säker på att få det ändrat i alla identitetshandlingar.³⁸

Nya Zeeland utvärderade 2012 huruvida det fortfarande är aktuellt att ha juridiskt kön i resehandlingar och redogjorde för sitt resultat i en rapport till ICAO. Utredningen kom fram till att kön fortfarande används vid gränsen för att göra riskbedömningar och att det skulle bli dyrt att uppdatera maskiner så att de kan läsa resehandlingar som inte visar kön. En av de positiva sakerna med att ta bort könsmarkören ur resehandlingar är att transpersoner förmodligen skulle stöta på mindre problem när de reser. Utredningen diskuterade också framtida teknologiska utvecklingar som kanske kan innebära att kön inte längre ses som nödvändigt för att identifiera en person och uppmanade ICAO att utreda frågan igen när gränskontroller inte längre påverkas lika mycket av att kön tas bort från resehandlingarna.³⁹

³⁷ Davis, 2017, s. 241ff.

³⁸ Davis, 2017, s. 239-240.

³⁹ ICAO, 2012, s. 2-6.

5 Gällande rätt

Jag kommer först att utreda lagstiftningen kring vad juridiskt kön är, sedan hur juridiskt kön markeras i svenska pass och sist hur juridiskt kön markeras i svenska körkort.

5.1 Juridiskt kön

Juridiskt kön är det kön som finns i folkbokföringen. Det har funnits ända sedan kyrkobokföringen ersattes på 1940-talet.⁴⁰ I SOU 1944:52 skriver utredarna att kön ska vara något som registreras, men det verkar ses som självklart för utredarna argumenterar varken för eller emot.

Det juridiska könet är fastslaget i personnumret och syns på födelsenums tredje siffra, enligt 18 § 2 st. folkbokföringslagen (1991:481). För kvinnor är detta nummer jämmt, medan det för män är udda.

Vem som tilldelar en nyfödd bebis dess kön i Sverige är egentligen inte bestämt.⁴¹ Dock menar läkare att om bebisens kön är oklart så ska ett speciellt utredningsteam kontaktas så att könet kan utredas av specialister inom området. I Sverige finns det fyra sådana utredningsteam.⁴²

5.2 Pass

De föreskrifter som gäller för pass är Rådets förordning (EG) nr 2252/2004 av den 13 december 2004 om standarder för säkerhetsdetaljer och biometriska kännetecken i pass och resehandlingar som utfärdas av medlemsstaterna, ICAO dokument 9303. Hur pass utformas och vilka personuppgifter som ska finnas med i pass finns inget skrivet om i varken passlagen (1978:302) eller passförordningen (1079:664).

⁴⁰ Wannerdt, *Den svenska folkbokföringens historia under tre sekler*, Skatteverkets hemsida.

⁴¹ Lindström et al., 2015, s. 193.

⁴² Nordenström et al., 2008, s. 630.

Rådets förordning (EG) nr 2252/2004 gäller direkt som lag i Sverige eftersom Sverige är medlem i EU (1 kap. 10 § RF), och eftersom förordningar är direkt tillämpliga enligt art. 288 FEUF. Förordningen hänvisar till ICAO dokument 9303, i skäl 3 samt i bilagans punkt 2 och punkt 5. Enligt förordningen bör dokument 9303 användas som standard för vilka personuppgifter som ska finnas med i pass och andra resehandlingar.

ICAO (International Civil Aviation Organization) är ett FN-organ som tar fram rekommendationer och policydokument för att främja ”a safe, efficient, secure, economically sustainable and environmentally responsible civil aviation sector.”⁴³ ICAO dokument 9303 ger rekommendationer om maskinläsbara resehandlingar och innehåller bland annat instruktioner om vilka personuppgifter som ska finnas med i pass. I del 4 står det om hur kön ska finnas med i pass. Det som ska visa på vilket kön en person har är den första bokstaven i statens språks vanliga ord för personens kön – i Sverige ”K” för kvinna och ”M” för man. Enligt dokumentet ska personens kön även – om det behövs – visas på engelska, franska eller spanska och då genom ett ”F” för kvinna, ett ”M” för man, och ett ”X” för ospecificerat kön.⁴⁴ I passets kodning ska kön också finnas med. Då med antingen ”M” för man, ”F” för kvinna eller ”<” för ospecificerat kön.⁴⁵

Det finns således ett utrymme för ett tredje juridiskt kön, enligt ICAO dokument 9303. Det som är oklart är om en svensk medborgare skulle kunna be att få ett X i sitt svenska pass – det finns ingenting som explicit hindrar det. Vad jag har kunnat hitta har det inte blivit prövat. I SOU 2017:92 står det att vi i Sverige går efter folkbokföringen när vi bestämmer vilket kön som ska finnas i passet, men utredarna hänvisar inte till något vilket får mig att misstänka att det inte finns någonting som säger att det är så det ska vara.⁴⁶ Vidare menar utredningen att det borde gå att införa könsneutrala könsmarkörer i svenska pass eftersom det ändå kommer att gå

⁴³ ICAO, *About ICAO*, <https://www.icao.int/about-icao/Pages/default.aspx> (hämtad 2019-01-06).

⁴⁴ ICAO, Doc 9303, Part 4, s. 14.

⁴⁵ ICAO, Doc 9303, Part 4, s. 19.

⁴⁶ SOU 2017:92, s. 412.

att se det juridiska könet på personnumret. I den uppmanas regeringen att låta Polisen utreda frågan, samt att låta Polisen utforma information om att det inte går att resa till alla länder med ett sådant pass eftersom alla länder inte accepterar X som könsmarkör.⁴⁷

5.3 Körkort

De lagrum som är relevanta för utformningen av körkort är körkortsförordningen (1998:980) och Transportstyrelsens föreskrifter om körkortets utformning och innehåll (TFSF 2012:60). Körkortslagen (1998:488) innehåller inga föreskrifter om körkortets utformning eller innehåll, utan bara om körkortsbehörighet, övningskörning, giltighet, förfarande, etc., och är därför inte relevant för den här uppsatsen. Jag kommer att börja det här avsnittet med att beskriva relevanta regler om lagstiftning och andra föreskrifter som påverkar hur regler om körkortets utformning och innehåll kommer till.

Regler om körkortets utformning och innehåll är offentlig rätt men den är inte betungande för den enskilda personen och riksdagen måste därför inte lagstifta om det (8 kap. 1 § RF). I stället faller detta område på regeringens restkompetens, enligt 8 kap. 7 § 1 st. 2 p. RF. Regeringen kan sedan, enligt 11 §, bemyndiga myndigheter som står under riksdagen eller regeringen att meddela föreskrifter som hör till regeringens restkompetens. Bemyndigandet ska ges i en förordning, och när det gäller körkort ges bemyndigandet i körkortsförordningen.

Medan körkortsförordningen har ungefär samma innehåll som körkortslagen finns i kapitlet om bemyndigande en rad instruktioner. Enligt 1 kap. 2 § är Transportstyrelsen körkortsmyndigheten i Sverige. I förordningen finns det endast en specifik instruktion angående utformning av körkort och det är i 2 kap. 1 § där det framkommer att ordet körkort på EU:s övriga språk ska vara tryckt på körkortets bakgrund. I övrigt bemyndigas Transportstyrelsen, enligt 8 kap. 3 st., att ”meddela ytterligare

⁴⁷ SOU 2017:92, s. 496.

föreskrifter om uppgifter på körkort, traktorkort och förarbevis samt om dessa handlingars utseende.”

Transportstyrelsen har i enlighet med bemyndigandet i körkortsförordningen gett ut Transportstyrelsens föreskrifter om körkortets utformning och innehåll. 1-3 §§ definierar hur körkortet fysiskt ska vara utformat (storlek, tekniska detaljer), och är inte relevant för den här uppsatsens syfte. 4-7 §§ beskriver däremot vad för information som ska finnas att utläsa av körkortet.

Enligt 5 § 1 st. 5 p. ska körkortsnumret vara utskrivet, och enligt 3 st. ska körkortsnumret bestå av ”innehavarens personnummer eller samordningsnummer”. Kön nämns inte specifikt, men som har framgått av folkbokföringslagen syns det juridiska könet på personnumret. Slutsatsen kan därmed dras att för den som har kunskap om personnumrets utformning är det lätt att se en persons juridiska kön på körkortet. För en person som inte har kunskap om personnumrets utformning är det däremot svårt att se det juridiska könet på körkortet. Om det går att se en persons juridiska kön beror därmed på om den som läser på körkortet vet hur personnumret är uppbyggt.

6 Analys

I det här avsnittet kommer jag att analysera gällande rätt utifrån ett queerteoretiskt perspektiv. Jag har valt att dela upp analysen i två delar för att den ska vara enklare att läsa. Den första delen har fokus på icke-normativa utseenden och uttryck, vilket innebär att jag diskuterar mycket utifrån transfrågor och intersexfrågor. I den andra delen fokuserar jag mer på maktaspekten i juridiskt kön och identitetshandlingar.

6.1 Trans, intersex och könsöverskridande uttryck⁴⁸

I det här avsnittet kommer jag att analysera lagstiftningen kring identitetshandlingar och juridiskt kön med fokus på frågor som rör transpersoner, personer med intersexvariationer samt personer med könsöverskridande uttryck.

Som redan har nämnts är transpersoner en utsatt grupp och det gäller oavsett om en transperson utför den typen av bekräftande handlingar som jag gick igenom i avsnittet om performativitet eller inte. En transperson kan gå på hormoner och ha genomgått operationer eller inte vara intresserad av några fysiska förändringar över huvud taget, och hen tillhör ändå en grupp som på grund av sin identitet befinner sig i en vanskelig situation. Zeluf et al. kom fram till att ickebinära transpersoner har sämre livskvalitet delvis på grund av att det inte finns ett alternativ för dem när det gäller juridiskt kön.⁴⁹ Som nämnts finns det ett lagförslag som säger att det ska bli enklare att byta det juridiska könet, och att det inte ska bero på om personen har fått en diagnos eller inte. Om lagförslaget går igenom innebär det att det åtminstone för binära transpersoner blir enklare att få sitt identifierade kön i körkort och pass. De flesta ickebinära transpersoner kommer dock att befinna sig i samma situation som nu, även om de såklart också kan dra nytta av

⁴⁸ Könsöverskridande uttryck är det begrepp som används i diskrimineringslagen (2008:567), vilket är anledningen till att jag har valt att använda det i den här uppsatsen.

⁴⁹ Zeluf et al., 2016, s. 5-6, 12.

att kunna ändra sitt juridiska kön. Om det skulle införas ett tredje juridiskt kön – som SOU 2017:92 föreslår – så tyder Zelufs et al. undersökning på att livskvaliteten för ickebinära skulle bli bättre. Samtidigt var det juridiska könet en faktor för dålig självrapporterad hälsa för alla utom de som inte vill byta kön.⁵⁰ Om vi skulle avskaffa juridiskt kön kanske hälsan hos transpersoner generellt skulle bli bättre.

Personer med intersexvariationer tvingas – precis som vi andra – in i kategorierna man och kvinna. Men deras förhållande till normerna kan vara annorlunda än transpersoners. I vissa fall har läkare förhållit sig till den heterosexuella matrisen åt personen och bestämt att det är så viktigt att hen passar in i normen att hens kön har blivit utsatt för kosmetiska operationer. Då är det inte ens säkert att hen får veta om att hen har en intersexvariation, om det inte är så att hen har en sådan variation att hen behöver hormontillskott.

I andra fall har föräldrar och läkare bestämt att det är för individens bästa att inte bli opererad på och då får hen förhålla sig till normen själv. Hen får med största sannolikhet nästan aldrig se representationer av sig själv i media – om det inte är för att göra en twist i en läkarserie – och jämför sig med dyadiska personer.

Över huvud taget är ett utseende – på vilket sätt som helst – som avviker från normen – både könsnormen och annars – problematiskt när en person behöver styrka sin identitet med legitimation. Legitimationen ger kontrollanten en hel del information, och inte all information är satt i sten. Fotografiet är ofta taget med syfte att personen ska se så otillgjord ut som möjligt, men ofta klär vi upp oss, byter hårfärg och sminkar oss, odlar skägg eller rakar oss. Kön ändras – för de flesta – inte lika ofta, men likväl finns det de som är man ena dagen och kvinna andra dagen. Eftersom den heterosexuella matrisen fortfarande är stark förväntar sig människor att andra ska klä sig och bete sig som sitt juridiska kön, så när en icke-normativ person vet med sig att hen kommer att behöva visa legitimation kan hen

⁵⁰ Zeluf et al., 2016, s. 5.

känna sig på gränsen till tvingad att uttrycka kön i linje med det som finns i hens legitimation.

6.2 Juridiskt kön som verktyg för maktutövning

Som tidigare har nämnts (avsnitt 5) kommer det juridiska könet till uttryck på olika sätt i körkort och pass. I det svenska körkortet syns det juridiska könet på personnumret – som är körkortsnumret – och i det svenska passet är det juridiska könet utmärkt genom bokstäver. De flesta i Sverige känner till att kön syns på personnumret, men kanske inte har koll på vilken siffra det är som bestämmer detta. Detta till skillnad från pass där det klart och tydligt står, då behöver personen som kollar legitimation inte anstränga sig. Det betyder att en person som legitimerar sig med pass alltid riskerar att bli ”outad” (att utan medgivande få sitt kön offentliggjort) medan risken är mycket lägre om personen legitimerar sig med körkort.

Samtidigt finns personnumret endast i körkortet för att det ska finnas ett unikt nummer för varje körkort, vilket innebär att juridiskt kön inte behöver finnas i körkortet. Som tidigare nämnts finns det heller ingenting i svensk rätt eller EU-rätt som hindrar att en person har ett X i sitt pass i stället för K/F eller M/M, men på grund av vad jag förmodar är enkelhetens skull går vi efter folkbokföringen. Välvilligt tolkat kan det här ses som att den svenska staten på grund av bekvämlighet utsätter transpersoner för risker som är livsfarliga. Mindre välvilligt är det här ett sätt för svenska staten att utöva makt över befolkningen genom att ge den egenskaper som den måste förhålla sig till. Enligt svenska staten finns två könskategorier, två uppsättningar av egenskaper att förhålla sig till. En svensk person är antingen man eller kvinna. Allt annat är ett hot mot befolkningen.

Om vi återkopplar till den heterosexuella matrisen använder staten således juridiskt kön som ett verktyg för att se till att befolkningen underkastar sig de normer som råder avseende det binära könssystemet. Spade återkommer ofta i sin bok till att vi går mot ett samhälle där det blir

alltmer viktigt att kunna fastställa sin identitet.⁵¹ Det gör att våra identitetshandlingar blir allt viktigare för oss och att informationen som står där inte riskerar att utsätta oss för diskriminering eller våld, för sådant händer även om det är lagstiftat emot det. Om staten verkligen är ute efter att skydda hela sin befolkning bör den minimera den här typen av risker och i de fall där det är möjligt ta bort onödig information – som kön – från identitetshandlingar.

I SOU 2017:92 föreslås att vi ska låta utreda frågan om ett tredje juridiskt kön, men med Davis artikel om ett tredje juridiskt kön i Australien undrar jag om det verkligen är bästa vägen att gå. Ska vi minimera riskerna är det kanske bättre att helt och hållet avskaffa juridiskt kön. Samtidigt är det i dagens läge inte helt oproblematiskt eftersom det till exempel blir svårt att resa. Som Nya Zeelands utredning kom fram till förlitar sig en del gränskontroller fortfarande på att kunna identifiera människor via kön. Eftersom alla länder inte ens accepterar X som könsmarkör i passet är det också en möjlighet att svenska pass automatiskt skulle avfärdas i de länderna. Det här problemet skulle möjligen avhjälpas om den som ansöker om ett nytt pass själv får välja könsmarkör. Då skulle juridiskt kön inte finnas i Sverige, men i syfte att kunna resa skulle vi själva få välja hur vi vill presentera oss när vi reser. Oavsett vad så bör en utredning av ett nytt personnummersystem åtminstone ha både ett tredje juridiskt kön och avskaffandet av juridiskt kön i tankarna när den utformar de nya personnumren. Vi bör dock avskaffa det juridiska könet någon gång i framtiden, eftersom det bidrar till att upprätthålla heteronormen och de förväntningar som kopplas till könen.

⁵¹ Spade, 2015, s. 80.

7 Slutsats

Juridiskt kön är något vi blir tilldelade vid födseln – om vi ser normativa ut – eller efter utredning – om vi ser icke-normativa ut. Det syns i personnumret på födelsenumrets tredje siffra, jämnt för kvinnor och udda för män. I körkortet är det personnumret som visar på det juridiska könet, medan det i passet markeras med bokstäver ("K/F" och "M/M").

Juridiskt kön är en svår fråga, men uppenbart är att dess förekomst i identitetshandlingar påverkar vissa grupper negativt. Transpersoner, personer med intersexvariationer och övriga personer med könsöverskridande uttryck måste anpassa sig till förväntningarna som finns på dem på grund av deras juridiska kön eller riskera att bli utsatta för våld och diskriminering. Med ett tredje juridiskt kön hade hotbilden fortfarande funnits, men vid exempelvis resor hade inte lika stor vikt lagts på att personen inte håller sig till normen. En jämförelse med avskaffandet av det juridiska könet säger oss att vissa personer inte pekas ut, men samtidigt kan det bli svårare att resa om det inte finns någon könsmarkör alls i passen.

Intressant hade varit att undersöka närmre i vilka sammanhang som juridiska kön fortfarande används i dag. Något som inte rymdes i den här uppsatsen och som jag gärna hade undersökt själv är att ha ett intersektionellt perspektiv på lagstiftningen kring juridiskt kön och identitetshandlingar. Hur påverkar lagstiftningen personer som utsätts för flera typer av förtryck?

Käll- och litteraturförteckning

Källor

Statens offentliga utredningar

- SOU 1944:52 Folkbokföringskommitténs betänkande med förslag till omorganisation av folkbokföringen
- SOU 2017:92 Transpersoner i Sverige. Förslag för stärkt ställning och bättre levnadsvillkor

Övrigt offentligt tryck

- bet. 2017/18:KU34 Konstitutionsutskottets betänkande Fri- och rättigheter, m.m.
- TFSF 2012:60 Transportstyrelsens föreskrifter om körkortets utformning och innehåll
- Lagrådsremiss (2018): *Vissa kirurgiska ingrepp i könsorganen och ändring av det kön som framgår av folkbokföringen*, www.regeringen.se (hämtad 2018-11-28).

EU

Rådets förordning (EG) nr 2252/2004 av den 13 december 2004 om standarder för säkerhetsdetaljer och biometriska kännetecken i pass och resehandlingar som utfärdas av medlemsstaterna.

Elektroniska källor

International Civil Aviation Organization (ICAO), *About ICAO*, <https://www.icao.int/about-icao/Pages/default.aspx> (hämtad 2019-01-06).

Renman, Fanny, "En majoritet av riksdagen vill utreda frågan om et tredje juridiskt kön", Sveriges Television, 2018-01-18, <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/en-majoritet-vill-infora-ett-tredje-juridiskt-kon> (hämtad 2019-01-05).

Riksförbundet för homosexuellas, bisexuellas, transpersoners och queeras rättigheter (RFSL), *Begreppsordlista*, <https://www.rfsl.se/hbtq-fakta/hbtq/begreppsordlista/> (hämtad 2019-01-08).

Wannerdt, Arvid, *Den svenska folkbokföringens historia under tre sekler*, Skatteverkets hemsida, <https://www.skatteverket.se/privat/folkbokforing/attvarafolkbokford/folkbokforingenshistoria/densvenskafolkbokforingenshistoriaundertresekler.4.18e1b10334ebe8bc80004141.html#Nr17> (hämtad 2019-01-08).

Övriga källor

International Civil Aviation Organization (ICAO), *A review of the requirement to display the holder's gender on travel documents* (Presented by New Zealand), Technical advisory group on machine readable travel documents, 2012, TAG/MRTD/21-IP/4 20/11/12.

International Civil Aviation Organization (ICAO), Doc 9303: "Machine Readable Travel Documents", *Part 4: Specifications for Machine Readable Passports (MRPs) and other TD3 Size MRTDs*, 7 uppl., 2015, finns att hämta på: <https://www.icao.int/publications/pages/publication.aspx?docnum=9303>.

Litteratur

Ambjörnsson, Fanny, *Vad är Queer?*, 2 utg., Natur & kultur, Stockholm, 2016.

Davis, Dylan Amy, "The Normativity of Recognition: Non-Binary Gender Markers in Australian Law and Policy" i Demos, Vasilikie P. & Segal, Marcia Texler (red.), *Gender Panic, Gender Policy*, Emerald Publishing Limited, Bingley, 2017.

Demos, Vasilikie P. & Segal, Marcia Texler (red.), *Gender Panic, Gender Policy*, Emerald Publishing Limited, Bingley, 2017.

Dunne, Peter, "I Decide Who I Am': The Right to Self-Determination in Legal Gender Recognition", *LGBTQ Policy Journal*, vol. 5, 2015, s. 27-33.

Dunne, Peter, "Legal gender recognition in Europe: sterilisation, diagnosis and medical examination requirements", *Journal of Social Welfare and Family Law*, vol. 39, nr. 4, 2017a, s. 497-500.

Dunne, Peter, "Transgender sterilisation requirements in Europe", *Medical Law Review*, vol. 25, nr. 4, 2017b, s. 554-581.

Garland, Jameson, *On Science, Law and Medicine. The case of gender- "normalizing" interventions on children who are diagnosed as different in sex development*, Diss., Uppsala universitet, 2016.

Kleineman, Jan, "Rättsdogmatisk metod" i Nääv, Maria & Zamboni, Mauro (red.), *Juridisk metodlära*, 2 uppl., Studentlitteratur, Lund, 2018.

Lindström, Anna, Näslund, Shirley & Rubertsson Christine, "The interactional organisation of sex assignment after childbirth", *Gender and Language*, vol. 9, nr. 2, 2015, s. 189-222.

Nordenström, Anna, Nordenskjöld, Agneta, Frisé, Louise, Wedell, Anna & Ritzén, Martin, "Pojke eller flicka – gissa aldrig! Diagnostik och behandling av tillstånd med avvikande könsutveckling", *Läkartidningen*, vol. 105, nr. 9, 2008, s. 629-633.

Nääv, Maria & Zamboni, Mauro (red.), *Juridisk metodlära*, 2 uppl., Studentlitteratur, Lund, 2018.

Reichel, Jane, "EU-rättslig metod" i Nääv, Maria & Zamboni, Mauro (red.), *Juridisk metodlära*, 2 uppl., Studentlitteratur, Lund, 2018.

Ryan, J. Michael, "Gender Identity Laws: The Legal Status of Global Sex/Gender Identity Recognition", *LGBTQ Policy Journal*, vol. 8, 2018, s. 3-15.

Spade, Dean, *Normal life: administrative violence, critical trans politics, and the limits of law*, Revised and expanded edition, Duke University Press, Durham, 2015.

Zeluf, Galit, Dhejne, Cecilia, Orre, Carolina, Nilunger Mannheimer, Louise, Deogan, Charlotte, Höijer, Jonas & Ekéus Thorson, Anna, "Health, disability and quality of life among trans people in Sweden - a web-based survey", *BMC Public Health*, vol. 16, nr. 903, doi: 10.1186/s12889-016-3560-5, 2016.